

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Discursul

cu care Pr. S. Sa Domnul Episcop diecesan Joan J. Papp a deschis Sinodul eparchial al Aradului, în sesiunea anului 1904.

Cristos a înviat!

Domnilor deputați!

Intrunirile Sinoadelor eparchiale, gruparea reprezentanților clerului și ai poporului în jurul arhierilor diecesani, încă dela inaugurarea vieții constituționale pe baza Statutului Organic au devenit zile de sărbătoare atât pentru eparchioți și reprezentanții lor, cât și pentru arhierii, cari s'au succedat după timp în scaunele episcopesti. Zile de sărbătoare au fost și sunt pentru credincioșii bisericeii, pentru-că în aceste întruniri și grupări a reprezentanților lor în jurul arhierului, ca și cap al diecesei, ei, eparchioții au salutată și salută cu multă însuflețire și mângâiere redobândirea vieții sinodale-apostolești, adică dreptul clerului și al poporului de a concurge în administrarea tuturor afacerilor bisericești, școlare și fundamentale, și acest drept este cu atât de mai mare însemnătate, cu cât toți au înțeles și înțeleg, că prin redobândirea vieții constituționale, nu numai i-s'a recunoscut bisericeii noastre ortodoxe dreptul de existență, ca și biserică națională sinodală, ci prin redarea autonomiei i-s'a dat un puternic impuls de viață, un mijloc de conservare și întărire și un îndemn spre dezvoltare și prosperare între marginile legii.

Insemnătatea acestui drept o au știut și o știu aprecia toți, dar' cu deosebire aceia dintre cei chemați, cari au cunoscut și cunosc trecutul și suferințele bisericeii noastre; cari știu cum moșii și strămoșii nostri veacuri de-arîndul lipsiți de drepturile vieții constituționale, au fost ređuși numai la datorințe fără de drepturi, încât

viața lor bisericească era asemenea isvorului fără apă, asemenea pomului fără de roadă.

Dar' zile de bucurie și mângâere au devenit asemenea întruniri și pentru fruntașii bisericeii, pentru reprezentanții clerului și ai poporului, pentru-că îndeosebi la asemenea întruniri dată le este posibilitatea, și ei cu plăcere folosesc ocaziunea de a-și manifesta cu cuvântul și cu fapta dragostea și iubirea, ce o au către sfânta noastră biserică și către instituțiunile ei, pentru a căror apărare și spriginire au și primit mandatul dela alegători.

Dacă însă pentru eparchioți și reprezentanții lor sunt aceste întruniri zile de sărbătoare, apoi pentru arhierii sunt și vor rămânea zile de adevărată bucurie și mângâere sufletească, zile de îndoită însemnătate, și aceasta se esplică prin faptul, pentru-că dacă capul unei familii simte bucurie, văzându-și pe fii săi buni și ascultători grupați în jurul său, cum să nu se bucure un arhieriu văzându-și întruniți în jurul său pe lăi și reprezentanții fiilor săi sufletești ca tot atâtea făclii aprinse pentru a purta stâlpari de fapte bune? Cum să nu se bucure arhieriu, putându-i vedea și cunoaște pe fruntașii diecesei, precum și vederile și convingerile lor, și putând lua dela ei informațiuni directe despre bucuriile și necasurile, despre lipsele și trebuințele poporului său.

Este deci ușor de înțeles, că aceste întruniri sunt nu numai zile de bucurie, dar sunt și zile de mare însemnătate pentru viața și activitatea arhierului, pentru-că căldura și dragostea, cu care l'incunjură reprezentanții clerului și ai poporului său îl ridică peste greutatețile vieții de toate zilele, îi crează momente de mulțumire, îi încălzește inima, îi înalță mintea îl însuflețesc și îmbărbătează întru îndeplinirea frumuseții, dar grelei misiuni arhiericești.

Și dacă pentru prea demnii mei antecesori în scaunul arhieresc au fost aceste întruniri tot atâtea momente de recreare și însuflețire; dacă

Întrunirea reprezentanților diecesei în Sinoade eparchiale a creat Preasfințiților Episcopi momente de adevărată bucurie și mângăere, apoi ziua de astăzi, adică întrunirea de acum a D-Voastră, D-lor deputați în Sinod, este pentru mine ziua în care sufletul meu și întreaga mea ființă este cuprinsă de cele mai plăcute emoțiuni, este ziua, care va forma una dintre cele mai însănătate momente ale vieții mele.

De o deosebită însemnătate este această zi pentru mine, pentru-că, dela introducerea mea în scaunul arhieresc pentru prima dată am fericirea să ocup acest scaun cași episcop instituit canoniceste; ca atare pentru prima dată mi-se oferă ocaziunea, ca în persoanele D-Voastră să ved și să salut nu numai pe reprezentanții legali ai clerului și poporului din diecesa Aradului, dar de astădată am rară bucurie de a vă saluta cu dragoste și iubire părintească ca și pe **fi mei** și ca și pe reprezentanții **filor mei** sufletești din această diecesă, tot atâtă apostoli chemați a mă sprijini întru apărarea bisericei, întru susținerea instituțiilor existente și întru crearea altor instituțiuni nouă, reclamate de interesele bine pricuate ale bisericii noastre.

De aceea, în urma invitației, ce v'am adresat văzându-vă adunați la acest loc, ca după restimp de un an sinodal să revenim iarăși asupra afacerilor prevăzute în Stat. Org. Vă salut cu toată căldura inimii de buavenire, vă întimpin cu vestea de bucurie a îngerului: »Cristos a înviat,» adică cu acea salutare dulce și memorabilă, carea de odată cu învierea lui Ch. ne deșteaptă și ne revoacă în memorie reînvierea autonomiei bisericii noastre.

Cu acestea mi-aș putea incheia cuvântul de deschidere, pentru-că în timpul de peste 2 ani, de când stau în fruntea afacerilor, Ven. Sinod și așa a avut ocaziune să cunoască modul meu de gândire și acțiune, precum și convingerile și intențiunile mele. Prevăzând însă că veți dori a cunoaște și direcțiunea, ce intenționez să iau în viitor, adică ca și *Episcop* în conducerea afacerilor, că doriți să vă espun și starea actuală a lucrurilor din diecesă, mi completez cuvântul asigurându-vă, că mi-am luat de **problemă a vieții și activității**, să lucrez și să stăruesc a se lucra pentru ridicarea *culturei intelectuale și pentru readucerea ordinii și disciplinei canonice*; că voi lucra și voi stărui cu toate mijloacele legale într'acolo, ca tot organismul, din care se compune biserica, și toate *organele*, cari *s'au angajat în serviciul diecesei* de sus până jos, să fie în *activitate* și să-și împlinescă datorința cu toată căldura și sfințenia, ca astfel să se întărească religiozitatea și moralitatea pe toate liniile, și biserica noastră națională, ca instituțiune divină, să-și conserve și întărească poziția,

cei compete ca atare. Și până să se ajungă acest scop și în măsura reclamată de interesele noastre generale, îmi va servi spre liniște sufletească și va satisface dorința mea mai apropiată, dacă restabilind pacea și buna înțelegere, voi vedea pe toți factorii cu rol în biserică, conlucrând în armonie spre binele și salutea bisericei, scopul nostru comun, dacă voi putea constata, că »*Mila cu adevărul s'au întimpinat, și pacea cu dragostea s'au sêrutat*» că astfel se pot esclama cu prorocul Sofonie: „**erit-au unghiurile!**“ (cap. 3, v. 6.)

Starea *afacerilor din diecesă* o constată rapoartele Consistoarelor noastre și o cunoașteți și D-Voastră din fața locului, dar și altcum, ori cât de nefavorabil s'ar presenta lucrurile, eu cu abatere dela praxa din trecut, nu mă aflu îndemnat a le destăinui și cel puțin de astădată nu, pentru-că de o parte am luat măsuri destul de riguroase, dela a căror eșecutare aștept îndreptare, de altă parte, nu aș voi să conturb bucuria zilei atât de însemnată pentru mine, fiind că tocmai astăzi în 4/17 Aprilie se împlineste anul calendaristic, de când ca ales de episcop, am depus jurământul de fidelitate în mâinile preagrațiosului nostru împărat și rege apostolic Francisc Iosif I.

Și astfel totul ce cred să ating acum, este aceea, că dacă în centru și în provincia se pot observa scaderi mai însemnate, cauza principală trebuie să o cercăm în **lipsa de control riguros și cu pricepere de cauză și în sêrăcia materială**, cu care ne luptăm pe toate liniile.

Încât pentru **starea financiară**, a căreia regulare încă a fost și va fi obiectul îngrijirilor mele urmează raport amênunțit, din care Ven. Sinod va avea ocaziune a se convinge, că Consistorul nostru din Arad a censurat cu toată scrupulositatea socoțile fondurilor și fundațiunilor administrate la Consistoriu, precum și isvoarele de venit și cheltuielile anului, ca astfel să se poată constata proporțiunea creșterii pentru ecuilibrarea bugetului; dar precum ve ve-ți convinge din acte, deși încassarile contribuțiilor eparchiale arată un rezultat satisfăcător față cu trecutul, bugetul totuși nu s'a putut ecuilibra, pentru-că din pretensiunile fondului general nu s'a putut încassa atâtă sumă, cât să se acopere și anticipațiunile de mai-nainte și trebuințele curente, deci ni-se impune datorința să facem *posibilele economii* pe toate *terenele* și cu toate *ocaziunile*.

Mai ating cu această ocaziune și faptul, binecunoscut tuturor, că deosebi în timpurile de acum nu numai atențiunea eparchioților, ci și a multor altora este atințită asupra Sinodului nostru; dar tocmai de aceea dau espresiune convingerei mele, că nici astădată nu vor putea

constata altă, decât că biserica noastră este matură pentru a-și conduce destinele ei, că dacă se și ivesc și diferențe de vederi, provenite din dreptul vieții constituționale, noi nu depășim marginile legilor și nu pestrecem atribuțiile unui Sinod eparchial.

Și acum, întruniți în Sinod, să dăm expresiune aducerii aminte și mulțumitei noastre sincere față cu toți factorii, cari ni-au făcut posibilă ca noi înșine să ne conducem destinele bisericii noastre, să dăm adeca și acum ca totdeauna expresiune mulțumitei noastre față de înaltul Guvern al Țării, care a spriginit și promovat interesele noastre, dar deosebit să dăm expresiune credinței noastre nestrămutate și supunerii noastre omagiale față cu **Majestatea Sa** preagratiuosul nostru Impărat și rege apostolic **Francisc Iosif I**, căruiă ca și cetățeni și fideli supusi să-i cerem dela Domnul încă mulți ani de viață și pacinică domnie spre binele popoarelor Sale.

După toate acestea mai renoind rugăciunile din sf-ta biserică, prin cari am cerut și cerem ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu la consultările și conclusele noastre, dechiar sedința ordinară a **sinodului** nostru **eparchial** din anul 1904 de deschisă.

Nr. 1919/1904.

Circular

tuturor oficiilor protopresbiterale și parohiale de sub jurisdicțiunea Consistorului gr.-or. român din Arad.

La încassarea pe cale administrativă a restanțelor culturale, comunele noastre bisericesti adese-ori se plâng de greutăți, din cauza că organele administrative ar refusa încassarea restanțelor mai vechi de 6 luni.

Intervenind Noi la atari organe, ne-au dat deslușirea, că bucuros ne dau sprijinul la încassare, dar' nu pe baza conspectelor făcute înainte cu jumătate de an sau chiar cu un an, pentru-că în interval mulți dintre datorasi și-au achitat obligamentul și astfel o nouă provocare ar servi numai spre supărarea celor provocați.

Deci pentru evitarea unor asemenea inconveniente și greutăți, dispunem prin aceasta, ca oficiile parohiale cel mult în trei luni dela expirarea ultimului termen de platire să compună listele restanțelor culturale, și să le substearnă număidecât la Consistor spre vidimare, de unde reprimindu-le, fără amânare să le înainteze protopreturei concernente ca organ administrativ, spre încassare.

Arad, 24 Martie (6 Aprilie) 1904.

Ioan J. Papp

Episcopul Aradului.

Cuvântare

rostită la deschiderea adunării generale a fondului preoțesc, de P. S. Să Domnul Episcop diecesan Ioan I. Papp.

Onorată adunare generală!

P. On. D-ni protopresbiteri, Onorată preoțime!

Iubiții mei fiii sufletești!

După intervalul de un an, vîzîndu-vă iarăși adunați aici la reședința episcopoească, pentru a vă exercita dreptul și a vă împlini datoria impusă prin statutele fondului nostru preoțesc, vă întimpin și acum cu vestea de bucurie a îngerului, vă salut cu salutarea „Cristos a înviat!” cu aceea salutare dulce și plină de mîngăere a bisericii noastre ort. române, cu care credincioșii noștri de pretatindenea se întimpină și salută din ziua prealuminății Invierii a Domnului nostru Iisus Cristos, până în ziua măritei Lui. Înălțări la ceriu.

Și această fiind prima ocaziune, de când am primit preasfântul *dar* al arhieriei și aceasta fiind prima adunare a fondului nostru preoțesc de când m'am introdus în scaunul arhieresc, nu pot întrelăsa plăcuta ocaziune de a da expresiune bucuriei mele, că vîzîndu-vă grupați în jurul meu, vă pot saluta nu numai că și pe fiii mei sufletești, ci și ca pre păstorii și reprezentanții păstorilor turmei mele cuvîntătoare.

Deasemenea nu pot întrelăsa a da expresiune mulțumitei mele pentru călduroasele felicitări și pentru adresele de aderență, de iubire și alipire, pe cari mi-le-ați trimis atît în particular cît și din colegii cu ocaziunea înaintării mele la treapta arhierescă și din incidentul introducerii mele în scaunul arhieresc; precum nu voesc a întrelăsa de a vă asigura despre dragostea și iubirea mea părintească și despre interesarea mea în genere față de toți și în particular față de fiște-carele, după măsura dragostei și iubirei, ce o va manifesta și o va dovedi prin fapte bune întru promovarea intereselor mari ale bisericii noastre, în a cărei serviciu stăm cu toții.

A trecut un pătrar de veac, de când preoțimea acestei diecese în tot anul se adună din apropiere și din depărtare la adunarea generală a fondului nostru preoțesc, precum din apropiere și din depărtare ați venit și Frățiile voastre la această adunare, conduși nu numai de sentimentul datorinței ce vi-o impune poziția oficială, nu numai conduși de sentimentul datorinței ce vi-o impune încrederea colegilor preoți, dar' ați venit îndemnați și de interesul special ce-l aveți și trebuie să-l aveți față de acest fond, care este nu numai fala și mîngăerea preoțimeii diecesane,

dar' este și un stâlp de întărire și prosperare al bisericii noastre naționale ortodoxe.

Cine cunoaște trecutul nu tocmai îndepărtat, când preoțimea noastră diecesană deși recunoscută în stat și în biserică ca factor al culturii al ordinii și al moralei publice, nu avea nimic al ei propriu și comun, afară de datorințele impuse de pozițiunea ei, afară de datorințele impuse de legile bisericești și ale statului; cine cunoaște cum în acelea timpuri veduvele și orfanii preoților erau lăsați în mâna sorții fără nici un sprijin material, fără razăm și speranță de ajutor, acela va înțelege interesarea cu care reprezentanța iubitei noastre preoțimi cercetează aceasta adunare; acela va înțelege motivul insufletirii cu care, se impopulează ședințele acestei adunări chiar și din partea preoților fără mandat special.

Dacă însă ați ostentat și n'ați cruțat nici timpul nici jertfele materiale încopciate cu venirea până aici apoi modul și rezultatul administrării, ce se invederează din socotelele anului 1903, cari vă stau la dispoziție, vă vor resplăti întru prisosință ostenețele și jertfele aduse prin aceea, că aveți ocasiune a vă convinge, că toate isvoarele devenit, prevăzute în statute, se varsă în acest fond; că fondul este bine administrat și îngrijit și astfel vă veți putea reîntoarce cu deplină liniște, că deși fondul acesta an de an dă ajutoare însemnate, prin ce șterge lacrimile și suspinele la un mare număr de veduve și orfani, totuși crește văzând cu ochii și în proporție mai mare decât alte fonduri, dar mai puteți duce și împărtăși colegilor preoți cari v'au delegat și vestea de bucurie, că ne ocupăm cu stăruință nu numai de sporirea și augmentarea fondului, dar și de asigurarea lui pentru timpuri îndepărtate, întocmai cum ne îngrijim de alte fonduri și fundațiuni ale diecesei.

Convingându-vă despre toate acestea, veți înțelege, că adunarea generală a fondului preoțesc nu este prevăzută în statute, că doar existența sau întrunirea ei ar fi reclamată de interesele manipulării fondului, ci este prevăzută pentru aceea, ca arhiepiscopul să aibă ocasiune macăr odată în an să salute în jurul său pe fruntașii preoțimei sale, ca măcar odată în an să poată lua dela preoți, păstori ai turmei sale, informațiuni directe despre starea religioasă-morală și intelectuală a poporului, despre datinile stângace ivite sau înrădăcinate în popor și despre greutățile păstoririi, ca astfel tot directe și cu graiu viu să poată răspunde și arhiepiscopul și să dea povețe preoțimei sale față cu lipsele și trebuințele poporului și față cu ispitele la cari sunt espuși credincioșii săi.

Și de aceea folosindu-mă de aceasta convenire, la care putem trata și afaceri din domeniul păstoririi sufletești, nu pot întrelăsa ocasiunea, ca

pe lângă înviațiunile date prin Pastorală Noastră rezervată de sub Nr. 1410/904 să vă mai atrag atențiunea și la curentul vătămător intereselor bisericești noastre vii, a clerului și a poporului nostru credincios, care curând străbate în orașe și în sate de o potrivă și pe care îl propagă și-l răspândește așa numiții proroci mincinoși și speculanții vînători de bani și suflete, și cari precum ostașii lui Irod străbătură odinioară ulițele Vifleemului ca să smulgă pe sugătorii prunci din brațele mamei lor, așa umblă și acești turburători ai păcii și ordinii publice ca să destrame și rumpă legătura sfântă de credință, să rumpă pe fii de mamă și pe surori de frați, să smulgă, pe credincioși dela sânul mamei biserici și să-i lipsească de scutul și mângăierea duhovnicească.

Deși atât la ostașii lui Irod cât și la acești ostași ai răului, scopul este tot unul și același, dar mijloacele acestor speculanți sunt mai ademenitoare, căci pe când ostașii lui Irod umblau cu spadă și cu sabie, cu sulita și cu cuțite, acestia se îmbrăca în penele porumbului și umblă cu vorbe dulci cu făgăduieli și promisiuni amăgitoare. Acești speculanți bat la ușa celor ușor crezători, acelor certăți cu legea și cu morala publică, cari deși cu corpul sunt bărbați, dar cu mintea sunt prunci, pentru-că nu înțeleg vicleșugul, ei se încred în dulceața vorbelor de pe buzele cu miere fără să vază, că în vârful limbii a acestor proroci mincinoși, a acestor amăgitori, este veninul înșălăciunei.

De aceea ce știți și îndemn vi-aș putea da altul decât: să stăruiti cu toții și unul fie-care în cercul și sfera sa, a lumina poporul cu cuvântul și cu fapta despre adevărul cuvintelor Mântuitorului Cristos, pe cari la s. și apost. și evang. Ioan cap. 15 v. 4 și 5 așa le cetim: »*Eu sunt vița voi mlădițele, rămâneți întru mine și eu întru voi, căci fără de mine nu puteți face nimica.*«

Să convingeți adecă poporul cu cuvântul și cu fapta, că precum în trecutul îndepărtat așa și astăzi, numai biserică străbună rescumpărată cu scump sângele Mântuitorului Cristos a fost și este mântuirea noastră și astfel că numai prin credința în D-zeu manifestată prin dragostea creștinească, poate creștinul să-și afle liniștea sufletului și speranța mântuirii între toate împrejurările vieții.

Urmând sfaturilor mele de acum și celor din Pastorală cunoscută, și îngrijind ca acestea să se observe și din partea acelor pe cari îi reprezentați aici, puteți avea speranța sigură, nu numai de a susține pe credincioși în legătura strânsă cu s. noastră bis. națională română, ci și de a reîntoarce oile rătăcite la staul, de unde au rătăcit. Astfel urmând veți da cea mai bună dovadă, că iubiți biserică vie, că iubiți poporul meu;

că vă iubiți inși-ve și aveți în vedere și interesul bineînțeles al familiilor proprii, și tot numai astfel urmând îmi veți putea da și mie dovadă, că adresele de alipire au fost sincere și că acele au emanat din prisosul dragostei, pentru-că bine știți și înțelegeți cu toții cuvintele Mântuitorului Cristos despre cari s. apost. și evang. Ioan c. 14 v. 21 mărturisește astfel: »*Cel ce are poruncile mele și le păzește pe ele, acela este care mă iubește și cel ce mă iubește iubisă-va de Tatăl meu și eu îl voi iubi pe el și mă voiu arăta lui:*

Dorind ca acestea sfaturi și povețe să afle pământ bun și să aducă roadele *asteptate* și reclamate de interesele noastre comune spre fala preoțimei și spre întărirea bisericei noastre naționale române, declar adunarea generală a fondului nostru preoțesc pentru anul 1904 de deschisă.

Material pentru istoria diecesei Aradului.

I.

Nos Iosephus divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, Dux Luxemburgiae, Superioris et Inferioris Silesiae, Württembergae et Thecae, Princeps Sueviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Chiburgi et Goritiae, Landgravius Alsatiae, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae ac Superioris et Inferioris Lusatae, Dominus Marchiae Sclavoniae, Portus Naonis et Salinarum. Memoriae commendamus tenore praesentium manifestantes, quibus expedit universis; Quod nos posteaquam fidelis, Nobis dilectus, Honorabilis *Isaias Diakovich Graeci Ritus Episcopus Ienopolitanus*, certum quoddam in hereditarii nostri Regni Hungariae Districtu Territorioque *Orodiensi*, vulgo *Arath* dicto, situatum et adiacens Allodium suis cum appertinentiis prius a quodam nostro Capitaneo Comite *Attomus* nuncupato possessum, quoque cum praescitu Nostri, atque ibidem constituti Commissarii Cameralis et consensu praehabito stipulati contractus per vigorem pactato aere parato sibi coemisset, quod ipsum in hodiernum usque diem *pacifica in possessione teneret, ac nemine contradicente, pleno Jure frueretur*, attamen cupiens sua in eodem Allodio realiter habita et exercita legitimae proprietatis et possessionis actualis jura, etiam superabundante Cautela (veluti quae nocere nunquam solet) magis ac firmiter consolidare, benignam superinde, ratificationem atque confirmationem nostram humillime suppliciter efflagitasset, Eandem ipsi clementissime contulerimus, prout

harum serie praelibatam Emptionem, quam benigne ratificamus, confirmamus, et quidquid in eodem Juris Regii haberemus, eidem Autoritate nostra Caesareo Regia pariter addendo, conferimus; Ita quidem, ut supradictus Episcopus *Isaias Diakovich*, antelato Suo Allodio, cum omnibus ac singulis Appertinentiarum Suarum Dependentiis, videlicet: agris, pratis, pascuis, campis, foenilibus, Silvis promontoriis, aquarum decursibus, caeterisque Terrestrialibus Obventionibus, juxta Leges et Constitutiones patrias, et eatenus receptas consuetudines, aliorum Regnicolarum ad instar libere uti, frui, ac gaudere, liberamque cum eodem et eisdem disponendi facultatem habere possit, ac valeat, Salvo tamen Jure alieno, praesertim vero Ecclesiarum Dei, harum propria manus nostrae subscriptione et appresso majore Sigillo communitarum vigore Litarum, et testimonio mediante; Quae dabantur in Civitate nostra Viennae die decima quinta mensis Aprilis, Anno millesimo septingentesimo sexto, Regnorum nostrorum Romani decimo septimo, Hungarici decimo nono, Bohemici vero primo.

Iosephus.

Starenberg.

Ad Mandatum Electi Domini Imperatoris proprium:

Ferdinandus Errl. Comes

à Mallart.

Roder. Gosn. de Fürstenbusch.

II.

Nos Carolus VI Divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator, Semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Croatiae, Sclavoniaeque Rex etc. Memoriae commendamus praesentium manifestantes, quibus expedit universis. Quod posteaquam Graeci Ritus quondam *Eppus Ienopolitanus Isaias Diakovics* certum quoddam in hereditarii nostri Regni Hungariae Districtu Territorioque civitatis Aradiensis, ad ripam *Marusii situatum et adiacens Allodium*, juxta peractam Conscriptionem, in Longitudine trecentas decem, in Latitudine vero Ducentas Triginta quinque et mediam Orgias complectens, suis cum appertinentiis, primum a quodam Capitaneo Comite *Attomus* nuncupato possessum, cum praescitu tunc temporis ibidem constituti Commissarii Cameralis et consensu praehabito stipulati Contractus per vigorem pactato aere parato sibi coemisset, desuperque Caes. Regiam Ratificationem et Confirmationem adhuc in Anno 1706 obtinisset, Abinde vero in Fidelem nostrum dilectum Comitem *Paulum a Conbruch*, Caesareae nostrae Camerae Aulicae Consiliarium devenisset; et ab eodem Fidelis aequae noster *Mathaeus Salbeck* Transportus Salinarii in Principatu nostro Transsylvaniae Commissarius, praelibatam Allodium, cum suis Appertinentiis, parato suo aere comparasset, illudque in hodiernum usque pacifica in posses-

sione teneret, ac pleno iure frueretur; Attamen cupiens sua in eodem Allodio realiter habita et exercita Jura magis ac firmiter consolidare, superindeque benignam Ratificationem et Confirmationem prout supramemoratus Eppus quondam Isaias Diakovics obtinuerat, humillime efflagitasset; Nos itaque ipsius habita Supplicantis fidelium, Servitorum a multis Annis jam praestitorum et actu continuantium singulari reflexione, eandem ipsi Clementer contulimus prout harum serie praelibatam Emptionem quam benigne ratificamus, confirmamus et quidquam in eodem iuris Regni haberemus, eidem pariter addendo conferimus, ita quidem ut antelatus *Matthaeus Salbeck* mentionato Allodio cum omnibus ac singulis Appertinentiarum suorum Dependentiis, videlicet agris, pratis, pascuis, campis, foenibus, hortis, aquarum decursibus, caeterisque Terrestrialibus Obvenientibus, juxta leges et Constitutiones patrias et eatenus receptas consuetudines aliorum Regnicularum ad instar libere uti, frui, ac gaudere, liberamque cum eodem et eisdem disponendi facultatem habere possit ac valeat, Salvo tamen iure alieno, praesertim vero Ecclesiarum Dei. Harum propria manus nostrae subscriptione et apresso majore pendentis Sigillo comunitarum vigore Literarum et testimoniarum mediante. Quae dabantur in Civitate nostra Viennae, die 21-a mensis Februarii, Anno 1733, Regnorum nostrorum Romani 22-o, Hispaniarum 30 mo, Hungarici vero et Bohemici aequae 22-o.

Carolus Ad M. S. C. et Cath. Hung. M. p.

*Ioannes Franc Comes P. A. Hillebrand L. B.
à Dietrichstein. à Proudan.*

Aceste două diplome se referesc la Allodiul sau moșia episcopască din teritoriul orașului Arad, în vechime numit *Orod* sau *Arath*, cumpărat de episcopul Isaia Diacovici.

Prin cea dintâi, dată de împăratul Iosif I, la 15 Aprilie 1706, se ratifică cumpărarea acestui allodiu dela căpitanul împărătesc contele *Attomus*, și totodată i-se confirmă episcopului toate drepturile de proprietate și de liberă dispunere asupra moșiei și apartinențelor sale, adică: asupra agrilor, livezilor, pășunilor, câmpurilor, finafelor, văilor, pădurilor, promontoriilor și a tuturor venitelor din pământuri.

Prin a doua diplomă din 21 Februarie 1733 dată de împăratul Carol VI, se constată că, în cursul timpului moșia episcopască a ajuns în proprietatea contelui *Paul de Consbruch*, consilier cameral aulic și comite-suprem al Aradului, dela care a cumpărat-o în urmă *Matei Salbeck* comisarul transportului de sare în Transilvania, obținând prin această diplomă confirmarea tuturor drepturilor de proprietate și de liberă dispunere asupra ei, precum le avusese odinioară episcopul Isaia Diacovici.

Din diploma dela 1733 se învederează, că allodiul sau moșia de sub întrebare era situată pe rîpa sau țermurele Murășului în teritoriul orașului Arad, cuprinzând 310 stângini în lungime și 235¹/₂ în lățime. Ea a fost înstrăinată, după moartea Episcopului Ioanițiu Martinovici, în timpul vacanței scaunului episcopesc, prin diaconul episcopiei Sofronie Albici, care a vîndut-o comitelui Paul de Consbruch și acesta lui Matei Salbeck.

Pentru revendicarea acestei moșii precum și a moșiei *Tövisgyháza*, lângă Șimand, care tot prin diaconul Sofronie a fost înstrăinată, arhiepiscopul și mitropolitul Paul Nenadovici, după stăruințele episcopului Sinesie Jivanovici, a înaintat de datul Viena, 9 Iulie 1757, o reprezentațiune către împărăteasa Maria Teresia, din care se vede, că ambele moșii formau pe timpul episcopilor Isaia Diacovici și Ioanițiu Martinovici fondul instructat episcopiei Aradului: »*huicce episcopatus Aradino et Ienopolitano in sufficientiorem dignitatis Episcopalis sustentiam perpetue adhaerentem fundum, quasi Fideicommissum.*«*)

În reprezentațiunea mitropolitului Paul Nenadovici găsim constatat prin martori, că moșia din teritoriul orașului Arad avea supraedificate, o clădire episcopască, care va fi fost probabil reședința episcopului, și câteva case țărănești, cari făceau episcopului la an 12 zile de robotă; că împreună, cu allodiul, episcopul Isaia Diacovici cumpărase ca apartinătoare două vii, și patru prăvălii în orașul Arad, dela contele *Attomus*, pe cari de asemenea le-a vîndut defraudantul diacon Sofronie Albici cu vitele cormute și toate celelalte mișcatoare, ce s'au găsit, iar cu banii încasați a dispărut fugind la Viena, și de acolo în Serbia, pe urmă, a murit în Caransebeș sărac și în mizerie.

*) Reprezentațiunea de 14 coale scrise desvultă momentele juridice și canonice pentru revendicarea dreptului de proprietate a episcopiei asupra moșiilor din chestiune. În titlul publicat în numărul precedent străcurându-se unele greșeli de tipar, îl reproducem de nou, cum urmează:

An die Allerdurchlauchtigst, Grossmächtigste Römische Kayserin, in Germanien, zu Hungarn und Böheim Königin, Erz-Herzogin zu Oestereich, Gross Herzogin in Hetrurien, Herzogin von Lothringen und Baar etc. Allerunterhänigst-Meines Erz-Bischöflichen amts wegen zu thuen verbundeneste Vindications- Einklagung, mit anhängig fussfälligster Bitte Pauli Nenadovich Graeci Ritus Erz- Bischofens und Metropolitens Contra die so genannte Salbeckische Familia, denn die Stadt Alt-Arad, und die so benahmste beede Edelspacherische, auch Csernovicsische Familien qua dermahlige vermeintliche Possessores zweuer mit ihrer Appertinentien, unserem Graeci Ritus Episcopatus Aradiensi ohnmittelbar perpetue eigenthumlich zugehörigen Terrestrial Gründen.

(Archiva episcopiei din Arad).

Din reprezentațiunea Mitropolitului Paul Nenadovici reproducem aci încheierea sau sfârșitul, precum urmează :

»Astfel dară rugarea mea prea umilită, ce o fac prosternut la picioarele Măiestății Voastre Rom. Ces. reg. e, ca Măiestatea Sa augustă să se îndure prea grațios, prin o prea înaltă poruncă autografă să îndrume tabla justițiară regească din Peșta în Ungaria, care a făcut și cele două cercetări judecătorești cu privire la basa de drept a acestei rugări de revendicare, ca ea, *In Tabula Iudiciaria Regia, Autoritate Legis Evocationis, supranominatos modernos Possessores quaestionatorum duorum fundorum Terrestrialium, ad Episcopatum nostrum Aradiensem perpetue pertinentium*, — să citeze înaintea sa, și anume familia numită Salbeck, care posedă moșia așezată aproape de orașul Aradul vechiu, pe termul Murășului, apoi orașul cameral Aradul vechiu, care folosește până azi cele patru prăvălii episcopoești din oraș, și pe urmă familiile Edelspacher și Csernovics, care posedă și folosec împreună moșia Tövisegyháza, ce există aproape de orașul Șimand în comitatul Aradului, apoi să le ordoneze acestor trei partide să-și prezente literile originale de cumpărare precum și eventualele lor litere despre consimțământul regeșc *et forsitan desuper etiam irritate impetratum Literarum Statutorialium*, și a-mi estrada mie Archiepiscopului copii vidimate despre aceste acte, ce le-ar putea presenta toate trei partidele spre legitimarea lor, *in veris et non dubiosis, aut aperte vitiosis, consequenter de Legge patriae irritis originibus*, ca să-mi pot temeinic face excepțiunile ce le am contra acelor și ales să pot erua, — ceea ce martorii ascultați sub jurământ în cercetările alăturate n'au putut s'o spună apriat și hotărît, anume că după episcopul Mortinovici, mort la 1721, ce mișcătoare și nemișcătoare au ramas ca aparținând celor două pământuri de sub întrebare, și s'au vindut cu acelea prin defraudantul diacon Albici, dintre cari aparținătoare acum, se zice, că nu se mai află nimic pe aceste două pământuri, asupra cărora însă de asemenea se estinde această rugare a mea de revendicare, și pe urmă, ca după ce mărita Tablă justițiară ung. reg., va fi înaintat Măiestății Voastre ces. reg., această relație cerută prea grațios, Măiestatea Voastră să declarați de drept, că actualii preținși proprietari numiți mai sus, sunt datori și nevoiți, și anume familia Salbeck: a ceda din nou episcopiei noastre de rit grecesc din Arad, fără de ori-ce despăgubire ritul așezat pe rîpa Murășului cu aparținătoarele sale nemișcătoare și împreună cu mișcătoarele de economie și de aranjament ale episcopiei, și cu grânele, poamele precum și *cu equariorum et pecorum facultates*, cari au e-

sistat, sau în natură sau a ne plăti în schimb un corespunzător preț în bani, — apoi orașul Aradul vechiu a restituit celea 4 prăvălii episcopoești zidite în oraș, ear familiile Edelspacher și Csernovics a ceda moșia (prediul) Tövisegyháza, ce o posedă acum, de asemenea cu aparținătoarele mișcătoare și nemișcătoare, care au existat atunci, și pe urmă că toate trei partidele, — ca proprietari de rea credință, de cari ar fi să se declare preainalt — au să ne restituie toate foloasele trase până acum, precum și cele ce vor mai trage

Protestând în contra tuturor cheltuelilor, pagubelor și speselor de proces, ce ni-s'ar pricinui din parte contrară, *et de quibuscunque aliis protestandis protestando*, recomandându-mă cu preamilită supunere justiției preainalte, rămân

Al Măiestății Voastre Rom. ces. reg.

V i e n a, la 9 Iulie 1757.

Cel mai supus credincios și devot

Paul Nenadovici

Archiepiscop și Mitropolit de rit grecesc.

Despre mediocritatea copiilor de școală.

Un distins neurolog din vremurile noastre, dl Dr. Paul Ranschburg din Budapesta, a edat zilele acestea un op despre aberațiunile mentale ale băieților de școală. În acest elaborat respectivul medic tratează cu multă pricepere studiul funcțiunilor anormale ale crierului, descriind totodată și genialele metode, ce le aplică în laboratorul său psihologic, pentru determinarea gradului de debilitate mentală. Sperând că fac un serviciu învățătorimei și peste tot oamenilor, cari se interesează de acest studiu, am estras din acest interesant tratat tot ce poate interesa pe un laic, referitor la această chestie. Eată dar pe scurt, într'o ghioace de nucă, conținutul acestui studiu :

E un principiu general, că acel elev, care pe lângă frecventarea regulată a școlii, în decurs de doi ani nu poate termina o clasă — e slab de minte.

Din punct de vedere pedagogic, debilitățile mentale acea însemnătate o au, că băieții mediocri prin petulanța ce-i caracterizează rețin dela studiu pe cei apți de carte, în școală nici un spor nu fac și servesc vecinic de batjocură conșcolarilor lor. Acești școlari ajung de obicei în băncile din urmă a școlii, ear pe învățatori adeseori îi scot din răbdare. După esperințele de până aci pe o clasă cad de comun 1—3 școlari mediocri.

Deja dela început vreau să accentuez, cumă sub numirea de mediocritate a copiilor de școală înțeleg aici acele forme de defecte mentale patologice, cari se deosebesc de idiotie prin aceea, că intelectualitatea băiatului prin anumite tratamente mai se poate despolta într'o anumită măsură, ear debilitățile mentale le formează totdeauna vre-un motiv patologic. Mediocritățile patologice pot fi congenitale,

adecă născute cu băiatul și acvișite, adecă câștigate în anii primii ai copilăriei.

Semnele prin cari putem cunoaște pe școlarii mediocri sunt următoarele:

a) *corporale.* Dinții sunt slab dezvoltăți, au forma fierestrăului și sunt așezați anormal. Urechile asemenea arată abnormalități, în ce privește forma, mărimea și pozițiunea lor. Oasele capului sunt slab dezvoltate, rachitice. În casurile mai grave ale mediocrității aflăm kryptorchisme (testiculele nu au coborât în șrot.) Aflăm mai departe pupile neregulate, tremurarea ochilor, strabism (respectivul se uită în cruci) și altele. Vederea și auzul, în multe casuri, încă sunt normale.

S'a esperiat mai departe, că băieții mediocri rămân în dezvoltare. Astfel s'a constatat, că dintre cei mediocrii 47.2% rămân sub stătura medie. Dintre copiii cu minte normală 56% ear dintre cei cu debilitate mentală 37% vęd bine. Dintre copii cu minte normală 4.25% ear dintre cei cu debilitate mentală 19.4% nu aud bine.

b) *psichice.* În privința temperamentului școlarii mediocri se împart în două grupe. La cea dintâi aparțin așa numiții: *eretici.* Imaginațiunea acelor băieți e foarte vie așa că percepțiia lor inclinează către iluziune. Le place jocul și sunt foarte sburdalnicei. Sunt capabili a învăța mecanice câteva poesii și puțină socoată. La grupa a două aparțin mediocri mai făcuți așa numiții: *stupizi.* Acești băieți după-ce au mai multă răbdare, dezvoltă destulă desteritate în desemn sau alte lucruri de mână.

Amëndouë grupele acea notă comună o au, că băieții mediocri *nu sunt în stare să percurgă obiectele cu destulă atențiune,* și nu-și pot concentra atențiunea într'o anumită direcțiune, prin urmare facultatea de a judeca e necompletă și asocierea ideilor o sëracă; idei abstracte nu-și pot forma; cu însușirea cetirii și a scrierii merge foarte greu și cu deosebire merge greu cu învățarea socoții. Din punct de vedere etic, unii dintre ei dispun de foarte puțină simțire, ceea ce cu atât mai vęrtos apare cu cât respectivul băiet de altcum e mai bunișor pentru studiu. De sigur din acești elevi se fac mai târziu însanități morale.

Dr. At. Brădean.

(Va urma.)

CRONICA.

* **Paștile în Arad.** Ziua sf-tei Învieri în anul acesta s'a serbat cu o deosebită solemnitate înălțătoare de inimi, care numai spre întărirea bisericeii și edificarea credincioșilor poate să servească. — Sfântul Iacăș era ticsit de poporul credincios, care în aceasta sf-tă zi cu dragos

a alergat la isvorul mângâierii sufletului, — și creștinul bun și-a aflat mângâierea.

Duminecă, în zori de dimineață, când duiosul dangăt al clopotelor vestia că »Cristos a înviat« — încunjurarea sf-tei bisericeii a sevirșit'o P. S. Sa Dl Episcop *I. I. Papp*, asistat de protopopul V. Beles, preoții D. Popovici. G. Bodea și T. Vațan; protodiaconul Dr. I. Suciul și lectorii Z. Moga, și O. Feier. Sfinta liturgie a sevirșit'o P. S. Sa Domnul Episcop asistat tot de susnumiții slugitori ai Domnului. La finea liturgiei P. S. Sa cu cuvintele »Cristos a înviat!« se ridică pe amvon ținënd o avîndată predică.

Predica a făcut o profundă impresiune, — urmând calde ovațiuni la adresa Prea sf. Domn și veneratului prelat.

Luni, a doua zi de Paști au liturgisit: protopopul V. Beles, G. Bodea și T. Vațan. Predica ocașională a ținut'o cu cunoscuta-i putere de a cuvînta părintele T. Vațan.

* **Adunarea generală a fondului preoțesc** din diecesa Aradului a avut loc Sâmbetă la 3/16 Aprilie, sub presiul P. S. Sale Dlui Episcop diecesan, prezenți fiind următorii reprezentăți ai clerului: P. C. Sa Dl V. Mangra vicar episcopesc. C. Sa Dl R. Ciorogariu, director seminarial P. On. Dn. protopopi G. Popovici referent bisericesc. C. Gurban, P. Miulescu, V. Moga, V. Hamsea, Dr. Tr. Putici G. Serb (Bel) P. Givulescu I. Georgea, I. Groza On. Dni preoți I. Blaga, T. Oprean, I. Vuculescu. Cimponeriu Dr. Barbu, S. Popovici, Ios. Moldovan, Dim. Popovici, Dascăl, Iancu, G. Bragea, I. Nicula, I. Morariu, S. Bichiceanu, I. Bodea, C. Lazar, I. Nicorescu, Tr. Terebenț, G. Bejan, V. Olariu.

Cuvëntul de deschidere rostit de P. S. Sa Dl Episcop *Ioan Papp* a fost primit cu vii aclamațiuni. *C. Gurban* luând cuvëntul, face istoricul fondului preoțesc; închee, aducënd mulțumiri arhierul pentru intențiunile bune și munca sa prestată în favorul fondului și îl asigură, că tot clerul îl va urma, pentru a învinge toate greutățile, pentru biruința bisericeii.

Aclamațiuni „Să trăiască!“ la adresa arhierului subliniază cuvintele oratorului.

Constatându-se prezenții cari sunt în număr recerul, notarii P. Givulescu și Tr. Mager își ocupă locul.

În numele comisiunei censurătoare raportorul *Tr. Oprean* cetește raportul.

Averea fondului se represintă prin următoarele cifre:

Urmează în Suplement.

Remanentă: 855,601.80 cr.

Venit: 120,536 25 »

985,139.05 »

Spese: . . . 84,996.77 »

900,142.28 cor.

Raportul se ia la cunoștință.

Se votează budgetul. Se delegă comisia de verificare a protocolului. Adunarea se încheie prin P. S. Sa, care e viu aclamat.

* **Compoziții corale.** Sub acest titlu „România Musicală” din București (anul al XV nr. 9 și 10) publică următoarea recenziune, eșită din pana directorului său:

„Am primit două fascicule de compozițiuni corale, coruri bărbătești una pe motive populare și alta religioase, lucrate de Trifon Lugojan, profesor de muzică la Seminarul ortodox român din Arad. Luate în general, compozițiile dlui Lugojan merită toată atențiunea din partea acelor care cultivă muzica corală. Dacă intrăm puțin în amănunte, cum și în ce privește forma, am avea de făcut oare-cari obiecțiuni.

Prima fascicolă de cântece populare cuprinde: 1 Calea Mândrei; 2. Dorul și 3. Doina. În Calea Mândrei am fi preferat ca tenorii, în acompaniament, să fie dispensați de contratimp, cari nu aduc nici o înfrumusețare, dar în schimb aduc dificultăți în execuție. Apoi am fi renunțat la multele modulațiuni treptate și crescânde într'un cadru relativ mic, ne-am fi servit de mai puține artificii artistice și am fi căutat a pregăti mai mult trecerea din re minor, în tonul principal, sol major.

În mica Doină, dl Lugojan a întrebuițat cam multă artă, în combinații de acorduri. Într'un cadru melodic așa de mic, dar aceasta nu împedecă de a fi aceste compoziții interesante.

Fascicola a 2-a cuprinde o compoziție religioasă, Învierea, pe cuvinte de Eminescu și Cristos a înviat! În această lucrare, de o întindere destul de mare, dl Lugojan a avut un câmp mai larg, pentru a-și desvolta cunoștințele teoretice musicale. Într'adevăr, despre această lucrare se poate judeca mai bine și recunoaște cultura musicală ce posedă dl Lugojan. Avem însă de observat, în special la compozițiunea Învierea, o înălțare de combinări ritmice, cu o armonie foarte variată; după-ace, însă am cântat piesa întreagă, nu mi-am rămas întipărit nici unul din motivele din cari este alcătuită. Și acest lucru se poate atribui faptului că dl Lugojan nu i-a dat o formă în care să precizeze cel puțin un motiv melodic principal, în jurul căruia să brodeze dezvoltări artistice, ci a întrebuițat tot lucruri noi

lată pe scurt, ce am avut de obiectat asupra compozițiunilor d-lui Lugojan, compoziții, cari de alt-fel sunt lucrări serioase și pot sta alături cu ori-care compozițiuni de felul lor.

Ne place a crede, că dl Lugojan ne va procura plăcerea de a i vedea și alte compozițiuni, când, de sigur, va ține seamă de amicalele noastre observațiuni.

Avem nevoie de lucrări bune, atât pe terenul muzicii populare cât și pe acel al muzicii religioase.

C. M. Cordoneanu.

* **Cor vocal în Zeldiș.** Ni se scrie: În parohia noastră Zeldiș, s'a înființat un puternic cor vocal, constător din aproape 60 membrii, tot tinerimea cea mai aleasă și deșteaptă. Numai de vr'o 3 luni s'a constituit corul de când harnicul și neobositul învățător Savu Dorca s'a ales și stabilit în comuna Zeldiș, unde a grupat floarea poporului sub stindardul culturii. Începând dela băieți, fetițe, tinerime și până la

antistii comunale, pe toți i-a împletit într'un mănunchiu și a consolidat un factor de progres, care a făcut pe aici o senzație dintre cele mai înălțătoare. În ziua de sf. Paști a debutat prima-oară corul cu o atâta dulceață și însuflețire, că nu numai a înălțat evlavia și însuflețirea dar a stors lacrimi și suspine curate din inimile și ochii nostri. La biserică au participat și mulți oameni străini, veniți anume la vestea că va cânta corul și toți au rămas adânc impresionati despre hărnicia ce o poate dovedi țeranul nostru, dacă este cine să-i scoată la ivilele distinsele lui calități naturale. Corul e format pe 5 voci mixte după compoziția lui Sequens și sperăm tare că faptul ce vi-l anunț, va fi un preludiv fericit al unui factor ce s'a născut să aibă un frumos viitor.

Onoare coriștilor, cari munciți și trudiți de grijile zilnice, au aprins totuși o lumină curată în cinstea bisericii și a neamului nostru. Onoare bravului lucrător Savu Dorca că din lumina sa a aprins atâtea lumini.

* **Anunț literar.** În tipografia diecesană din Arad s'a pus sub tipar și în scurtă vreme va apare în a III-a ediție: „*Rugăciunile școlarilor și cântări bisericesti*”. Aceasta ediție e mult îmbogățită, ea pe lângă materialul din trecut mai cuprinde: Catavasiile „*Deschide-voiu gura mea*” și „*Crucea însemnând Moise*”, cari se cântă mai mult peste an; apoi *rugăciunile la masă*, „*Poliieleul*” cu toate pripelele „*Mărimu-te*” de peste an, etc., — astfel că cartea va fi cu 3—4 coale de tipar mai mare ca cele din trecut. Totuși prețul s'a ridicat numai cu 10 fil., așa că în loc de 30 fil., va fi cu 40 fil. (20 cr.) Legătură elegantă aurită. — Cea mai folositoare carte pentru școlari și adulți

Se poate comanda dela tipografia diecesană, librăria P. Simtion și învățătorul Nicolae Stefu Arad.

Cumpărătorilor se dă: până la 50 exemplare 10% — dela 50 în sus 20%.

† **Necrologe.** Nicolae Rocsin protopresbiter gr. or. rom. în Méhkerék cu soția Maria Szantay ca părinți, Silviu și Nicolae ca frați în numele lor și al consăngenilor cu inimă frântă de durere anunță adormirea în Domnul a iubitului lor fiu, frate și consăngean *Alexandru Rocsin* practicant comitatens, întâmplată la 30 Martie (12 Aprilie) a. c. 6½ oare a. m. după grele și scurte suferințe în etate abea de 23 ani. Rămășițele scumpului defunc după siligarea întâmplândă la 31 Martie (13 Aprilie) a. c. la 11. oare a. m. în Oradea-mare, strada Beóthy Ódön nr 22 se vor transporta cu trenul în acea zi după amezăzi la 4 oare 20 min. în comuna natală Méhkerék și acolo în ziua de 1/14. Aprilie a. c. precis la 12½ oare după sevărirea serviciului funebral după ritul ort. rom. se vor depune spre odihnă vecinică.

— Vasile Nicoruța ca soț, Vasile Corbu preot cu soția Armanca Coste ca părinți, Antonia Corbu ca soră cu soțul ei Miron Botișel cu fiii lor: Liviu, Jonița și Aurica ca nepoți, Cornelia și Victoria Corbu ca surori Valerie, Virgiliu și Victor Corbu ca frați, și Ioan Corbu ca unchiu cu inimă zdrobită de durere anunță încetarea din viață a neuitatei soții, fice, surori, nepoate și mătuse, fostei preotese în Rieni-Sudrigiu *Marioara Heana Corbu* măr: Nicoruța întâmplată după un morb grav și îndelungat Luni în 29 Martie (11. Apr.) 1904. în anul al 19-lea al etății și al 2-lea al căsătoriei. Asturcarea osămintelor scumpei defuncte va avea loc în Poenii-superiori Mercuri în 31 Martie (13 Aprilie) a. c. după ritul sft-iei bisericii gr. ort. române. Poeni-superiori, la 30 Martie (12 Aprilie) 1904.

Fie-le țărina ușoară și memoria binecuvântată

Aritmetica pentru școlile populare, de Fr. E. Lurtz partea II. a II-a edițiune tradusă de un învățător, a apărut în editura librăriei H. Zeidner din Brașov. Dintre criticele multe și bune, cari s'au adus de pre edițiunea germană, să fie numită parțial numai aceea din „Pädagogischer Jahresbericht vol. XLVIII.” care se exprimă: „Exemplele sunt acomodate cerințelor timpului și vieții și în privința aceasta bine alese. Pe lângă aceea este cartea și un manual bun, ea dă invederate explicațiuni regule, argumente.”

Conchemare.

Despărțământul protopopesc Chișineu al Reuniunii învățătorilor gr.-or.-rom. din protopopiatele aradane I—VII, își va ținea adunarea de primăvară Joi la 8/21 Aprilie a. c. în comuna Șiclău.

PROGRAMA.

1. Dimineața la 8 ore chemarea Duhului sfânt.
2. Prelegere practică de inv. Ioan Bele.
3. Deschiderea ședinței.
4. Constatarea membrilor prezenți.
5. Reflexiuni asupra prelegerii.
6. Petrectarea hârtiei biroului central.
7. Cetirea eventualelor disertațiuni.
8. Încasarea tacselor.
9. Propuneri și interpelări.
10. Defigerea proximei adunări.
11. Închiderea ședinței.

Pilul-mare la 23 Martie v. 1904.

Stefan Leucuța
președinte

Florian Cioara
notar.

Concurs.

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii de învățătoare din Tauț, se escrie concurs, cu termin de alegere pe 2/15 Mai a. c.

Venitele sunt: 200 cor. în bani, 3 st. de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ; pentru conferență 20 cor.; pentru scripturistică 10 cor.; cvartir și grădină.

Dacă stațiunea se va putea îndeplini cu învățătoare evalueată, salariul se va întregi prin ajutor dela stat, de unde se vor esopera și eventuale cvinvenale.

Doritoarele de a ocupa aceasta stațiune, vor avea a substerne, până 1/14 Mai a. c. recusele ajustate cu documentele prescrie și adresate comitetului parochial din Tauț, — la oficiul protopopesc gr.-or. rom. din Buteni (Arad Buttyin), având până la alegere a se presenta în care-va Duminecă, ori sârbătoare în sf-ta biserică, spre a-și arăta desteritatea și în cântări

Tauț, din șed. comit. par. ținută la 21 Martie (3 April) 1904.

Emanuil Ardelean,
notar al comit. par.

Nica Firș,
președintele com. par.

În conțelegere cu IOAN GEORGEA ppresb. și inspector școlar.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parochiei vacante din Ohaba sârbească protopresbiteratul Lipovei, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala”

Emolumentele împreunate cu această parochie sunt: a). una sensiuone parochială de 30 jug: pământ parte arător parte fânaț; b) casa parochială cu cele aparținătoare ei precum și grădina de 800□ c) birul usuat adecă câte una măsură de cucuruz în boabe dela fie-care casă, precum și stolele usuate.

Intregirea dotațiunei dela stat, după evalueațiunea alegândului preot.

Sarcinile publice după sensiuone le va suporta alegândul preot.

Alegândului preot i se vor concede 4 vite a umbla gratuit în pășunea comunală.

Dela recurenți se pretinde ca recursele lor ajustate conform Regulamentului pentru parochii, să le subștearnă Rev. Dn. Protopop Voicu Hamsea în Lipova (Lippa); precum și să se prezenteze în vre-o Dum. ori sârbătoare în sf-ta biserică din Ohaba-sârbească spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și spre a se face cunoscut poporului.

Dat în ședința comitetului parochial din Ohaba-sârbească, ținută la 25 Martie (7 Aprilie) 1904.

Constantin Țidor,
președinte

Andrei Șandru
notar

În conțelegere cu mine Voicu Hamsea ppresbiter.

Publicațiune.

Pentru edificarea unui nou edificiu la sfânta mânăstire Hodoș-Bodrog, preliminar în suma de 28,067 cor. 01 fileri se publică licitațiune cu oferte închise.

Reflectanții sunt provocați a subșterne ofertele lor închise, referitoare la efeptuirea clădirii în cancelaria mânăstirii Hodos-Bodrog până la 24 Aprilie calendarul nou a. c. la 12 oare înainte de amiază. Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

La oferte este a se alătura un vadiu de zece procente din suma preliminară în bani gata, sau în papire valabile la edificările de stat.

Planurile, preliminarile și condițiunile de licitare se pot vedea în cancelaria mânăstirii în oarele oficiale.

Sfânta mânăstire Hodoș-Bodrog în 2/15 Aprilie 1904.

Administrația sfintei mânăstiri Hodoș-Bodrog
p. u. Zádorlak.

Licitațiune minuendă.

Comuna bisericească gr.-or. română din Secas, comitatul Timiș, escrie concurs de licitațiune minuendă pe 11/24 April 1904, înainte de amiază la 10 ore, ce se va ținea în localitatea școalei, pentru edificarea școalei gr.-or. rom., eventual a unei sale de învățământ în Secaș.

Prețul de esclamară pentru școala întreagă, într-una cu locuința învățătorului, este 3535 cor. 56 fil.

Planul și preliminarul, precum și condițiunile, se pot vedea la oficiul parochial din Secaș.

Intreprinzătorii cari reflectează la această licitațiune, se vor presenta pe spesele lor proprii.

Secaș, în 22 Februarie v. 1904.

Demetrie Morariu
preot, președ. comit. paronh.

Eremie Ardeleanu,
inv. not. com. par.

—□—

2—3